

agentuur

Eesti Teatri Agentuur tutvustab

1/2013 HISPAANIA ja KATALAANI ERI

SERGI BEBEL „Mobiil“ (<i>Mòbil</i> , 2005).....	2
EDUARDO GALÁN „Kahe lugu“ (<i>Historia de dos</i> , 2010).....	6
EDUARDO GALÁN „Naised peegli ees“ (<i>Mujeres frente al espejo</i> , 2010).....	9
EDUARDO GALÁN „Õppused“ (<i>Maniobras</i> , 2010)	12
JORDI GALCERAN „Burundanga“ (<i>Burundanga</i> , 2011).....	16
JORDI GALCERAN „Pögenemine (Leke)“ (<i>Fuga</i> , 1994).....	19
JUAN MAYORGA „Armastuskirjad Stalinile“ (<i>Cartas de amor a Stalin</i> , 1999)	21
JUAN MAYORGA „Blumembergi tõlkija“ (<i>El traductor de Blumemberg</i> , 1993)	24
JUAN MAYORGA „Darwini kilpkonn“ (<i>La tortuga de Darwin</i> , 2008).....	25
JUAN MAYORGA „Hameln“ (<i>Hameln</i> , 2008).....	28
JUAN MAYORGA „Himmelweg (Taevatee)“ (<i>Himmelweg (Camino del cielo)</i> , 2003)	30
JUAN MAYORGA „Lõputu rahu“ (<i>La paz perpetua</i> , 2009).....	32
JUAN MAYORGA „Kartograaf – Varssavi, 1 : 400 000“ (<i>El cartógrafo –</i> <i>Varsovia, 1:400.000</i> , 2009).....	34
JUAN MAYORGA „Poiss viimasest reast“ (<i>El chico de la última fila</i> , 2006)	38
JUAN MAYORGA „Põletatud aed“ (<i>Jardin quemado</i> , 1997).....	40
JUAN MAYORGA „Veel tuhka“ (<i>Más ceniza</i> , 1992).....	41
JUAN MAYORGA „Ööloomad“ (<i>Animales nocturnos</i> , 2003)	44

Telliskivi 60a/9, Tallinn 10412 Tel: 6282342.

E-mail: tekst@teater.ee

SERGI BEBEL „Mobiil“ (*Mòbil*, 2005)

Digitaalne telefonikomöödia

3N + 1M

TEGELASED: Sara (56), Rosa (30) ja Claudia (49), Jan (27)

Sergi Belbel (s 1963) on üks populaarsemaid katalaani näitekirjanikke (kuulub Jordi Galceraniga samasse põlvkonda). Viljeleb peamiselt minimalistlikku dramaturgiat, teda on mõjutanud Samuel Beckett, Harold Pinter, Bernard-Marie Koltès, David Mamet, Sam Shepard.

KOKKUVÕTE:

Näidendi tegevus toimub tänapäeval ning järgmistes kohtades: raudteejaam, autod, toad, hotell (vestibüül, luksusnumber, tavaline number, pöörduks).

Stseene on kokku 22.

Rosa on Sara tütar, Jan on Claudia poeg, kuid see tuleb välja alles näidendi teises pooles, enne jääb Jani ja Claudia vestlustest mulje, et Jan on Claudia noor armuke. Lennujaamas toimunud plahvatuse tagajärjel ristuvad kõigi tegelaste teed lennujaama lähedal asuvas hotellis. Sara ja Jan kohtuvad ja armuvad teineteisesse, kuid ei jää siiski kokku. Enamikes stseenides ei saa tegelased laval silmast silma kokku, vaid räägivad ja klaarivad oma suhteid mobiiltelefoni abil, suheldes nii telefonikõnede, sõnumite kui ka SMS-ide kaudu.

KATKENDID:

Stseen 1 (2)

Raudteejaam. Sara ja Rosa.

SARA: Me jääme hiljaks.

ROSA: Ei jää.

SARA: Mis perroon?

ROSA: Peab vaatama.

SARA: Kustkohast?

ROSA: Sõiduplaanist.

SARA: Mis sõiduplaanist, siin on palju sõiduplaane. Missugusest?

ROSA: Sellest.

SARA: Väga hea, ma vaatan, ja edasi?

ROSA: Lõpp-peatus: lennujaam. Kolmas perroon.

SARA: Kolmas.

ROSA: Kolmas.

SARA: Oled sa kindel?

ROSA: No pane siis prillid ette.

SARA: Miks sa minuga koos ei sõida?

ROSA: Jälle?

SARA: Ma lähen koju tagasi.

ROSA: Ema, palun! Kas sa tahad rääkida?

SARA: Ma ei käi juba üle kahekümne aasta kuskil üksinda! Või isegi juba kolmkümmend aastat!

ROSA: Vaata! Kolmas perroon on seal!

SARA: Oi, ma ei tea, mida teha. Ma ei suuda otsustada.

ROSA: Küll sa näed, kõik läheb hästi, sa lahutad meelt. Ja ma garanteerin sulle, et sa pole mitte hetkegi üksinda. Palun, see on sulle.

SARA: Mis see on.

ROSA: Kingitus, väga tore kingitus. Tee lahti.

SARA: Mis see on? Mis emotsioonid need sellised on?

ROSA: Ükskõik, kus sa ka ei oleks, kui sa tahad, siis sa pole üksi.

SARA: Hm? Mobiiltelefon! *(Paus.)* JA SEE PEAB OLEMA ... VÄGA TORE KINGITUS?!

Stseen 4 (1)

Lennujaam. Claudia jätab sõnumi Jani mobiiltelefoni postkasti.

CLAUDIA: Sa ei võtnud vastu, sest sa nägid minu numbrit, eks? Jube äge. Kõik lennud hilinevad ja ma ei tea, mitu tundi mul siin läheb. Tähendab, kui meile öeldakse, et üle nelja tunni, siis sa võid juba lennujaama poole sõitma

hakata, sest ma ei kavatse siin istuda ja aega raisata, ja sa viid mind linna, mul läks meelest ära üht-teist osta, ja nendes jubedates turistidele mõeldud poodides siin neid ei müüda, ainult nahaalid trügivad siin. Ja kui sa viie minuti pärast tagasi ei helista, siis ma ummistan sinu postkasti ära, ma helistan sulle iga poole minuti tagant uuesti, ja Porsche ostku sulle see neitsi, ja korterile, mis sulle nii väga meeldib, võid sa ka aidaa öelda. Ühesõnaga nüüd sa tead, mis sa tegema pead.

Stseen 26 (2)

Hotelli vestibüül. Rosa seisab ukseavas, vasakut kätt. Ilmub Jan, käes mobiiltelefon, ja kuulab Rosa jäetud sõnumit ("Kurat, kellega sa kurat seal oled? Mida sa mu emale teinud oled? Vähemalt helista mulle!") ja järsku märkab Rosat. Tardub paigale. Vaatab Rosat. Mõtleb järele ja läheb paar sammu eemale. Vaatab mobiiltelefoni. Helistab tagasi. Rosa telefon heliseb. Rosa võtab vastu.

ROSA: Lõpuks ometi!

JAN: Tšau.

ROSA: Kus mu ema on? Ma seisan hotelli uksele.

JAN: Ta ... ta ei tea, et sa siin oled.

ROSA: Kes sa oled?

JAN: Aga sa ise?

ROSA: Seleta mulle palun, mis lahti on.

JAN: No ... ma ei tea ... võib-olla oleme me peast segi, sest meile tundub, et maailmalõpp on käes?

ROSA: Väga ... sügavmõtteline. MINU EMAGA, EEESEL!!! MIS MINU EMAGA LAHTI ON?!

JAN: Aa, midagi. Ta sai aru, et maailmalõpp pole veel käes.

ROSA: Väga kena. Aga nüüd seleta mulle ära, mis toimub, ilma luuletamata!

JAN: Mis sa selle teadmisega peale hakkad?

ROSA: Sest see on minu ema, kurat võtaks! Ma olen teda kaks tundi taga otsinud, kaks ja pool tundi võttis mul aega, et mööda külateid siia kohale sõita, et mind ei kontrollitaks, ja nüüd on kell hirmus palju, ma olen väsinud

ja ma tagan teda ainult näha, temaga koos olla, temaga tegelda, ma tahan, et selle kohutava trauma unustaks, vaeseke!

JAN: Sa ei pea karjuma.

ROSA: Kas ta on haavatud?

JAN: Natuke. Ei midagi ohtlikku, ainult kriimustus. Temaga on kõik korras. Päriselt. Ta ei näe sugugi traumeeritud välja.

ROSA: Anna mulle tema toa number.

JAN: Ma ei tea. Ma tean ainult enda toa numbrit.

ROSA: Sinu toa? Mis see minu asi on?

JAN: Asi on selles, et sinu ema on minu toas.

ROSA: Miiidaaa? Ma ei usu! Kuule, kus sa oled? Kas ta on sinu lähedal?

JAN: On küll ... lähedal ... jah.

ROSA: NO SIIS ÜTLE TALLE, ET TA TELEFONI JUURDE TULEKS, KURAT, MA OOTAN TUNDIDE KAUPA, ET TEMAGA RÄÄKIDA!!!

JAN: Ma kohe annan talle telefoni. Ja sa saad kõigest aru. Või ... või mitte. Kohtumiseni. Ma juba annan talle telefoni. *(Läheb Rosale nii lähedale, et tal õnnestub Rosat puudutada. Puudutab Rosat. Rosa vaatab Jani ja mobiiltelefoni ega tea, mida öelda. Jan naeratab ja lõpetab kõne. Jan ja Rosa vaatavad teineteisele otsa ega tea, mida öelda. Äkki heliseb Jani telefon. Jan vaatab telefoni ekraani.)*

JAN: Ahhaa! *(Naeratab.)* See on tema! *(Võtab vastu.)* Tšau! *(Paneb telefoni Rosa kõrva äärde.)*

Stseen 27 (3/4)

Hotellituba. Sara, üksi, räägib telefoniga.

Rosa on hotelli vestibüülis ja kuulab telefoni, milles tema ema Janiga räägib, ise Jani ainiti silmitsedes. Jan ei kuule midagi, ent ei pööra pilku kõrvale.

SARA: Ma ei julgenud sulle sellest varem rääkida. Ma arvasin, et pole vajagi, aga ... Aga on küll vaja. Ma ei tea, kas sa oled juba hotellist ära läinud. Ma eeldan, et oled. Ma tahtsin sulle öelda ... Keegi pole mind juba ammu ennast niimoodi tundma pannud ... Ja hoolimata sinu jõust tundusid sa mulle nii abitu ... Ma tahtsin sulle juba öelda, et loobume. Mul oli tunne, nagu oleksin ma voodis oma ... ha-ha-haa, see on nii naljakas, nagu oleksin ma omaenda

tütrega voodis! (*Rosa ei usu oma kõrvu.*) Ma aiman, et sul oli samasugune tunne. Kas sul polnud tunne, et sa magad oma emaga? (*Paus.*) On alles lugu, eks? (*Paus. Rosa on keeletu. Vaatab Janile mõrvari pilguga otsa.*) Ma ei suuda seda kunagi oma tütrele seletada. Sellepärast ma helistangi sulle. Kui sa teda kunagi kohtad – sest kui ma nägin, mis näo sa tegid, kui sa tema nime minu telefoni ekraanil nägid, siis ma teadsin, et sa saad temaga kunagi tuttavaks -, siis ära talle kunagi räägi sellest, mis meie vahel oli. Ta, vaeseke, ei suuda seda kindlasti kunagi mõista. Ma olen vanamoodsate kommetega naine ja on parem, kui ta mind sellisena näeb. See jääb meie saladuseks, eks? (*Paus.*) Miks sa midagi ei räägi, kas sa kuuled mind? [...]

(Annoteeris Margus Alver.)

EDUARDO GALÁN „Kahe lugu“ (*Historia de dos, 2010*)

Komöödia

1N + 1M

TEGELASED: Carlos Ortiz (59) ja Lola Santamaría (35 ja 45 vahel)

KOKKUVÕTE:

Ortiz on hispaania keele ja kirjanduse õpetaja ühes Madridi põhikoolis. Lola on supermarketi kassapidaja. Ortiz on Lola 14-aastase poja Danieli klassijuhataja. Näidend võiks pakkuda huvi ka Eestis (juttu on uutest õppekavadest, õpetajate töötingimustest, vanemate ootustest koolisüsteemi suhtes). Lola mees on ehitaja ja töötab teises linnas (paralleel Eestist Soome tööle läinud ehitajatega). Väga konkreetsete detailidega väga päevakajaline lugu üksi oma jõududega teismelist kasvatavast emast ja kahe inimese teineteiseleidmisest (ilma paatose ja melodramaatilisuseta).

Esimese pildi tegevus toimub detsembri alguses. Ortiz on Lola kooli kutsunud, sest Daniel on õppealajuhatajat rusikaga löönud ning kool on poisile karistuse määranud: ta ei tohi kaks nädalat tundides osaleda. Lisaks

teatab Ortiz Lolale, et Danielil on probleeme narkootikumidega. Selles esimeses stseenis on ilmne, et Lolal ja Ortizil pole midagi ühist ning et nad ei saa teineteisega sugugi läbi. Ortiz parandab pidevalt Lola vigast keelekasutust. Ortiz käsib Lolal 15. jaanuaril uuesti koolimajja tulla.

Teise pildi tegevus toimub 31. detsembril. Sõnatu, lühike stseen. Nii Ortiz kui ka Lola on uusaastaööl üksi oma korteris. Ortiz elab üksi. Ta on kibestunud ega oota ja looda elult enam mitte midagi.

Kolmanda pildi tegevus toimub aasta alguses, 17. jaanuaril. Lola tuleb uuesti kooli Ortizi jutule. Daniel pole pärast karistusperioodi lõppu kooli tagasi ilmunud. Ka Lola ise ei ilmunud 15. jaanuaril kohale ega teatanud Ortizile, et ta ei saa tulla. Lola üllatab vestluse käigus Ortizi sellega, et ta on lugenud Saint-Exupéry "Väikest printsit". Lola üritab Danieli puudumisi valedes öigustada. Pildi lõpus küsib Lola Ortizilt, kas too ei võiks Danieliga teha sama, mida rebane Väikeselt Printsilt palus – teda taltsutada.

Neljanda pildi tegevus toimub 17. jaanuaril. Ortiz on üksi kooliklassis ja peab aru selle üle, kuidas ta Danieli "taltsutamise" hakkama peaks saama. Ta on lesk. Kelle poeg Pablo on 27 ja elab New Yorgis. Tütar Marta on kaks aastat tagasi isaga suhted katkestanud.

Viienda pildi tegevus toimub veebruari lõpus. Lola tuleb kolmandat korda koolimajja Ortizi juurde. Ortiz reageerib väga jahedalt, kui Lola teatab, et ta mees on majanduskriisi tõttu kaotanud töö Alicantes ja on otsustanud koju tagasi tulla ning tõsiselt pojaga tegelema asuda.

Kuuenda pildi tegevus toimub märtsi keskel. Lola tuleb neljandat korda koolimajja Ortizi juurde. Ortizi jutust ja käitumisest tuleb selgesti välja, et ta on Lola mehe peale armukade.

Seitsmenda pildi tegevus toimub aprilli keskel. Kõlavad Lola ja Ortizi sisemonoloogid. Lola ütleb ühe lause, siis Ortiz, kuid nad ei kohtu laval – teine on teises lavanurgas. Mõlemad kõhklevad, kas ja kuidas uuesti kokku saada. Ortiz kardab Lolasse armuda, sest ta pelgab, et Lola tõukab ta ära.

Kaheksas ja üheksas pilt toimuvad 22. aprillil. Lola tuleb viiendat korda koolimajja Ortizi juurde. Lola näitab talle lastejuttu, mida on proovinud kirjutada. Selgub, et Ortiz on kuuks ajaks töölt kõrvaldatud, sest ta on

aidanud Davidil pettuse teel paremaid hindteid saada. Ortiz saab vestluse lõpus infarkti ning kiirabi viib ta haiglasse.

Kümnenda pildi tegevus toimub 24. aprillil haiglas. Lola tuleb Ortizi vaatama ja teatab talle, et on mehe korterist välja tõstnud ning et ta armastab Ortizi.

Üheteistkümnes pilt toimub mai teises pooles. Ortizi sisemonoloog.

Kaheteistkümnes pilt toimub 10. juunil koolimajas. Lola tuleb Ortizi juurde vestlusele. Mõlemad kardavad suve ja pikka lahusolekut. Lola püüab teha kõik selleks, et Ortiz teeks talle ettepaneku suvel kokku saada. Ortiz põikleb selgest vastusest kõrvale, ilma sildu põletamata. Lola tunnistab Ortizile üles, et poeg on emaga kodus vägivaldne.

Kolmeteistkümnes pilt toimub 10. juulil. Ortiz ja Lola helistavad teineteisele ja lepivad kokku, et söövad laupäeval koos õhtust.

Neljateistkümnes pilt toimub juuli lõpus. Ortizi sisemonoloog.

KATKEND neljateistkümnest pildist:

ORTIZ: Sellest õhtusöögist saadik me kohtume tihti. Mõni päev sööme koos lõunat, teine kord teeme jälle pärast tööd väiksed õlled. Paar korda olen Danieliga kinos käinud. Daniel teeb edusamme. Laste probleemid leiavad lahenduse, kui neile õigel ajal jaole saadakse. Ma olen õnnelik. Ma loen palju ja käin palju jalutamas. Lola kirjutab oma jutte. Ja see tuleb tal päris hästi välja... Me pole veel koos maganud. Natuke oleme müranud. Just nii palju, kui vaja, et kirge sütitada... Ma ütlen talle, et ihal tuleb kasvada lasta, et teineteisele andumist kõrgema intensiivsusega nautida. Ma enam ei või. Tema ka mitte. Ma palusin tal nii kaua oodata, kuni mu poeg Pablo New Yorgist koju tuleb. Täna õhtul me sööme Pablo ja tema pruudiga õhtust. Ja siis tähistame seda kodus voodis. Talle see mõte meeldib. Talle tundub see romantiline. Mitte kiirustada. Nüüd, kus ma olen surma lähedalt näinud, peaks mul kiire olema, aga mul pole kiire. Ma ei tea, miks. Ma ei oleks kunagi arvanud, et ma uuesti niimoodi armun, et ma naist nii tugevasti armastan. Ma tahan tema jaoks kõige paremat. Öeldakse, et armastus tähendab teisele inimesele parima soovimist. Ma armastan teda ja ma tunnen ennast armastatuna. Muide, Pablo tuleb kolme päeva pärast. Kolm päeva armuööni. Vähe päevi, mõned päevad või palju päevi? Vähe, väga vähe... Keelenüansid.

Näidend on Margus Alveri tõlkes tervikuna leitav kogumikust “teater | näidendid. Obras. Obres. Valik hispaania ja katalaani näidendeid” (Eesti Teatri Agentuur, 2013).

(Annoteeris Margus Alver.)

EDUARDO GALÁN „Naised peegli ees“ (*Mujeres frente al espejo, 2010*)

2N

TEGELASED: Raquel ja Alicia

KOKKUVÕTE:

Alicia on vabakutseline näitleja, Raquel kuulus kirjanik. Alicia otsustab kandideerida meesrollile (filmi otsitakse androgüüni tüpaažiga näitlejat) ning sõidab kell pool üheksa õhtul osatäitjate valikule (proovivõtetele). Raquel on samaks õhtuks kella kümneks kutsunud koju gigolo. Alicia ajab aadressi segamini ja sõidab (meheks rietatuna) eksikombel Raqueli juurde. Alicia on kindel, et Raquel valibki filmi osatäitjaid. Raquel jälle arvab, et Alicia on gigolo. Suurlinna rutt, stress, äng, auahnus ja triumfiha. Üksindus ja frustratsioon. Sügavalt inimlik psühholoogiline komöödia.

KATKEND:

Stseen 11

Kostab saksofonimängu. Saksofonimängija vari projitseerub horisondile.

ALICIA: Kui sa olukorda enam ei kontrolli, siis kaob sul mängu vastu huvi. Sulle meeldib domineerida ja tunda, et sinu käes on võim. Nüüd me oleme vastamisi märkimata kaartidega.

RAQUEL: Ma tahan, et sa ära lähed!

ALICIA: Oi, ei, ei, ei! Sohki ei tohi teha! Sinul juba oli võimalus. Ära ole selline egoist, nüüd on minu kord.

RAQUEL (*telefoni juurde minnes*): Kui sa ära ei lähe, siis ma helistan politseisse!

ALICIA: Kas sa kardad vaest läbikukkunud, auahnet ja trotsi täis näitlejannat?

RAQUEL: Ma olen väsinud! Mine minema!

ALICIA: Ma ei saa ära minna. Ma pole oma tööd veel lõpetanud.

RAQUEL: Ma ütlen sulle seda viimast korda. Palun ole kena ja mine ära.

(*Alicia raputab pead.*) Sa ei lähe? (*Võtab telefoni, et number valida, kuid Alicia vajutab järsku hargile.*) Mis sa teed?

ALICIA: Ma ei taha, et sa paha tüdruk oled. Ma ei saa sind üksi jätta. Sa vajad mind veel. (*Põrnitseb teda.*)

RAQUEL: Miks sa mind niimoodi vahid?

ALICIA: Ma ei tea, kas sa sellest ise aru saad, aga sa oled väga pinges. Ma arvan, et üks jook kuLuks meile mõlemale ära. Mida sa ootad? Kas sa tahad, et ma vihaseks saan? Ah? Ja sa ei kavatsegi teha seda, mida sa mõtled.

(*Raquel toob klaasid.*) Palju jääd, palun. Vala endale ka. Jook aitab sul vabamalt võtta. Ma arvan, et meil on ees üllatusi täis öö. Palun! Pane mulle sigaret põlema, "selline sigaret, millest ainult vähi saab". Minu kurk tänab mind selle eest. (*Klaasi võttes.*) Aitäh. (*Joob.*) Mul oli janu! Noh! Joo ise ka! Kas sa ei kuulnud mind? (*Raquel joob.*) Nii on teine asi. Ole mõistlik.

RAQUEL: Miks me seda asja viisakal kombel ei lahenda?

ALICIA: Mida meil lahendada tuleb?

RAQUEL: Ma tunnistan, et ma eksisin. Ma poleks pidanud seda tegema, aga enam pole midagi parata. Ma saan aru, et sa oled pahane. Mida sa tahad?

Raha? (*Alicia raputab pead.*) Mida sa siis minust tahad?

ALICIA: Ma tahan sind sinu romaani kirjutamisel aidata.

RAQUEL: Ma ei tunne ennast hästi. Miks sa mind üksi ei jäta?

ALICIA: See pole võimalik. Sul on mind vaja, et edasi kirjutada, eks ju? Ma olen veendunud, et ma andsin su romaani jaoks väärtuslikku ainet, aga kõige olulisem on veel puudu. Ma pean sul aitama hea lõpu välja mõelda. Ma ei saa

ära minna, kui mu töö pooleli on. Milline lõpp sulle meeldiks? Milline võimas lõpp võiks sinu lugejaid üllatada?

RAQUEL: Ei, mulle ei tule midagi pähe.

ALICIA: Minul on väga huvitav mõte. Esiteks sa jutustad meie kahe seigast. Või on see sinu meelest igav? Võib-olla pole intriig suurem asi. Võimalik. Aga ära muretse. Küll me selle asja ära lahendame.

RAQUEL: Palun jäta juba järele.

ALICIA: Koomiline lahendus ei sobiks kokku loo arenguga. Liiga palju haavatud tundeid! Võib-olla melodramaatiline lõpp? Võimatu armastuslugu. Naiskirjanik avaldab näitlejannale armastust, kuid too tõukab ta ära? Mis sa arvad? Ütle ometi midagi, ära ole vait! (*Raquel ei vasta.*) Sa ei tea, mida kosta? Mina ka mitte. Ma pole kindel, kas melodraama mulle meeldib. Liiga palju pisaraid ... Teeme dramaatilise finaali. Teisisõnu traagilise finaali. Võimsa finaali, mis lugejaid liigutab ja raputab. Võib-olla sa ei teagi seda, aga tragöödias on vaja jõulist tooni. Võimaluse korral isegi surma. Loogiline oleks, et sured sina. Või tõmbame loosi? Mis oleks, kui ma su ära tapaksin? See oleks suurepärase lõpp romaanile, mida ei saakski kirjutada. Või tegelikult saaks küll. Äkki kirjutaksin selle mina? Sa ju ütlesid mulle enne, et minust saaks hea stsenaarist. On sul meeles?

RAQUEL: Palun jäta juba järele, palun.

ALICIA: Sinu lool on kindla peale traagiline lõpp. Aga me peame selle läbi elama. Et tegevus oleks autentne, tuleb see läbi elada, mitte seda jutustada. Sa ei tohi surnut teeselda, sa pead surnud olema. Saad aru?

RAQUEL: Jah, juba hakkab saama ...

ALICIA: Millest sina ka aru saad? Sa pole piisavalt andekas ega tundlik. Mõttele natuke. Mil viisil võib naist tappa? Esimene asi, mis sulle pähe tuleb.

RAQUEL: Ma ei tea.

ALICIA: Aga sa ju võid seda ette kujutada. Sa oled romaanikirjanik. Pane oma fantaasia tööle. Arenda oma kujutlusvõimet.

RAQUEL (*kargab närviliselt püsti ja haarab Alicial käsivarrest kinni*): Ma ei taha seda ette kujutada! Ma tahan, et sa ära lähleksid! Lase palun jalga!

[...]

(*Annoteeris Margus Alver.*)

EDUARDO GALÁN „Õppused“ (*Maniobras, 2010*)

1N + 3M

TEGELASED: Lavastaja (40 ja 50 vahel), Leitnant (30 ja 35 vahel), Darío (saab varsti 30), Belén (üle kahekümne, võib-olla 30)

KOKKUVÕTE:

Belén on õppinud kehalise kasvatuse õpetajaks, kuid on kutseline naissõdur, kes valmistub peatselt Afganistani sõitma. Darío, Beléni elukaaslane, on töötu näitleja. Darío tuleb Lavastaja juurde osatäitjate valikule. Lavastaja käsib tal lugeda homoerootilist luuletust ning tikub näitlejale ligi, teeb talle komplimente ilusate säärte kohta ja käsib tal end naiseks riietada – kõik see on Darío näitlejameisterlikkuse hindamiseks (“Ma ei usu, et sa oled võimeline mind võrgutama, nagu sa oleksid naine.” – „Sa ei oska uskudagi, milleks ma olen valmis, et seda rolli saada.” – “Sa pead mind nii kaua provotseerima, kuni ma tahan seksida naiseга, kes sinus on.”) Darío keeldub lavastajaga magamast, kuid saab rolli.

Samal ajal Leitnant alandab Beléni ja vägistab ta õppustel. Tunnistajaid pole. Belén ja Darío saavad õhtul korteris kokku ja räägivad teineteisele kummagi läbielamistest. Belén läheb politseikomissariaati ja kirjutab kaebuse. Ka Darío kirjutab kaebuse lavastaja peale.

Kohus mõistab nii lavastaja kui ka leitnandi õigeks. Belén ja Darío suhe ei pea sellele kõigele vastu.

Näidend põhineb tõestisündinud lool. Teemaks on võimu kuritarvitamine, võim kui väljapressimise ja šantaaži ning omakasu vahend. Sõjavägi ja teater sümboliseerivad seda, et vägivalda ja seksuaalset ahistamist tuleb ette igas eluvaldkonnas.

KATKEND:

Stseen 11 (näidendi viimane stseen)

”Eine murul”

(Nii valju muusika saatel kui võimalik võtavad näitlejad samad asendid, mis Edouard Manet' maalil ”Eine murul” kujutatud tegelased. Mehed on Darío ja Leitnant. Belén on alasti. Nende vastas seisab Lavastaja püsti, molberti ees, nagu maaliks ta lõuendile. Stseeni jooksul võivad näitlejad liikuda, kuid lõpuks peaksid nad uuesti lähteasendisse tagasi tulema ja niiviisi maali komponeerima.)

LEITNANT: Ma näen teda ikka veel unes... Ta oli õrn ja lahke, aga ma kallasin ta sitaga üle. Miks ma seda tegin?

DARÍO: Ma vaatan alasti Beléni (*Vaatab teda.*) ja tema nägemine erutab mind siiaamaani. Me peaksime uuesti kokku saama. Kuidas ma teda armastasin! Ma mõtlen tihti, et keegi teine hakkab teda suudlema, nagu mina teda varem suudlesin... Äkki meile avaneb kunagi see võimalus.

BELÉN: Üksindus pole põrgu. Põrgu on teised.

LEITNANT: Ma oleksin võinud ta ära võrgutada. Ta tundis ennast siis üksikuna.

LAVASTAJA (*Belénile*): Ära veel liiguta... Sa oled nii väga võluv...

LEITNANT: Ma olin liiga palju joonud ja ei kontrollinud ennast. Ma kaotasin pea.

BELÉN: Minu üksindus pole kurvem kui üksiku vanamehe üksindus. See on halvasti koheldud naise üksindus.

DARÍO: Sellel öösel tulime me baarist, Belén kutsus mind oma korterisse... Ta võttis mul särki seljast, nõõpis püksid lahti, pani mind tugitooli istuma, silitas mind nii kaua, kuni mul läks kivikõvaks, ja istus mulle otsa, endal põlved konksus... Ta küünistas mind, hammustas mind, ta polnud midagi muud kui iha! Ja nii iga öö, kuni juhtus see. Ta oli minusse armunud. Mina ei osanud teda pärast armastada. Ma petsin teda ja ta ei kannatanud seda välja.

LEITNANT: Ma olin ta järele hull. Ma ihkasin teda pöörase jõuga ja sellel ööl olin ma hulluks minemas. Peale selle olin ma argpüks. Ma ei tunnistanud kohtus tõtt. Tõde paneb armuma. Pettus tekitab distantssi ja paneb unustama.

LAVASTAJA: Maalikunst, teater, kunst... Elu on seks ja vägivald. Ole sa võitja või võidetu, sa kas haarad parvest kinni või upud ära.

LEITNANT: Ta ei pakkunud mulle kunagi hellust. Belén Úbeda oleks võinud mulle seda pakkuda, kui ma poleks temaga natuke sea moodi käitunud.

BELÉN: Ma kardan armastuseta iha, pealesunnitud ja vägivaldset seksi, valet, igasugu pettust, ühesõnaga vägivalda, mida inimene kus tahes ja millal tahes valla päästab...

Belén tõuseb püsti ja paneb kleidi selga. Igaüks tegelastest paikneb lava eri nurkades. Iga repliigiga paiknevad tegelased ümber, kellaosutite liikumise suunas, asudes viimati kohta vahetanud tegelase kohale. Beléni viimase repliigiga moodustavad tegelased jälle maali "Eine murul".

LAVASTAJA (näitab lõuendit): "Eine murul". Sellise nime pani üheksateistkümnendal sajandil oma maalile prantsuse kunstnik Edouard Manet. Ta tahtis šokeerida tolelaegset kodanlasühiskonda, näidates naist mehe ihaldus- ja tarbeobjektina. Ega me täna teistsugused pole. Kui vähe me oleme muutunud!... Ja mina oleksin pealkirjaks pannud "Õppused murul".

DARÍO: Ma olin tegelikult ebaküps. Ma kartsin talle rääkida, mida ma tegin.

LEITNANT: Mul ei tule und, kui ma temale mõtlen, kui ma mõtlen selle peale, et temal ka ei tule und, et ta peab edasi elama selle õudusega, mille mina tekitasin... Ma ei suuda midagi teha, et teda sellest kuristikust ära päästa. Mis on tehtud, on tehtud! Sõjas surnud enam hauast üles ei tõuse. Meie, sõdurid, peame unustama need surnud, kes meist tee peale maha on jäänud.

LAVASTAJA: Võib-olla mõni kirehetk ja hetkeline nauding. Ülejäänud on hirm. Hirm kaotada positsioon, jääda ilma teisest... hirmust. Selline on minu elu. Sellise elu meiesugused argpüksid ja mölakad kokku moodustamegi.

LEITNANT: Uue sõduri tüdruk vaatab mind huviga... Ma pean ta ära unustama ja temast mitte välja tegema.

DARÍO: Ta ei saa enam kunagi endiseks...

LEITNANT: Ma aitan sind, et tal hästi läheks, ega taha midagi vastutasuks... Ma ei suuda Belén Úbedat unustada. Kõik oleks võinud minna täiesti teisiti!

LAVASTAJA: Darío juba andis mulle ainsa asja, mida ta mulle anda sai: pisut seltsi ja oma seksuaalsuse ja nooruse jõu. Ja mina aitan tal näitlejana areneda. Ta maksab mulle ja mina maksan talle. Puhas äritehing. Vaba

turumajandus. Vabana ja ilma südametunnistusepiinadeta. Miks ma peaksin ennast halvasti tundma? Minusuguseid on palju.

BELÉN: See on minu keha ja ma teen sellega, mis ma ise heaks arvan, eks? Aga elu pole see. Ma ei suuda ennast seda uskuma panna.

LEITNANT: Kurat! Ma ei suuda teda unustada! Miks ma pidin seda tegema? Mind jääb see luupainaja eluks ajaks vaevama. Ma tahaksin temalt vabandust paluda, aga see on võimatu. Sõjas ei palu ükski sõdur vabandust nende käest, kelle laibad ta kraavidesse, punkritesse, linnadesse on jätnud... Mitte keegi ei palu mitte kellegi käest vabandust. Need on sõjateod. Ja need unustatakse ära.

DARÍO: Belén? Ta unustab minu ja mina tema ära. Elu on selline. Asjast ei tulnud midagi välja. Ja mina ei saa uuesti proovida. Asi ei toimiks.

(Võtavad uuesti samasuguse asendi, mis maalil. Lavastaja teeb uuesti, nagu maaliks.)

DARÍO: Lõppude lõpuks olen mina mees ja tema on naine. Ma pean ta ära unustama.

LEITNANT: Mina mees ja tema on naine. Ja selliseid asju tuleb ette. Ja need unustatakse ära.

LAVASTAJA: Mees on mees. Ja on ju näha, et naine on alasti keha – imetlemiseks ja kasutamiseks. Nii ajalugu, kunst ja tänapäeval reklaam on seda seisukohta piisavalt levitanud... Äрге mind süüdistage. Süüdistage iseendid.

(Belén võtab uuesti sisse samasuguse asendi nagu naine Manet' maalil. Teised ei liigu paigast.)

BELÉN: Mina usun, et on mehi ja naisi, kelle elu pole **eine murul**. Elu on midagi enam kui tundud maal ja midagi palju enam kui öised õppused.

(Belén tõuseb püsti, võtab endale käterätiku ümber ja tuleb lava ääreni.)

BELÉN: Hirm, vägivald, saladus, niudeid ja oime raputav seks... Tulge mu juurde tagasi, lapsepõlveunistused, koiduvalgus – siis polnud mul aimugi, mis on võimu kuritarvitamine, ja uskusin lubadusi. Öised õppused ja eined murul unustan ma ära. Valgus valgustab uuesti elu maali ja kõik me usume uuesti ilu ja armastuse jõudu. Vägistamised, võimu kuritarvitamised, öised õppused,

eined murul? Illusioonid, mineviku luupainajad, mis me silmade pilgutamisega ja üksmeelse vabadusehüüuga kustutame.

(Raveli "Bolero". Eesriie.)

(Annoteeris Margus Alver.)

JORDI GALCERAN „Burundanga“ (*Burundanga*, 2011)

Romantiline komöödia

2N + 3M

TEGELASED: Berta (25), Silvia (26), Manel (28), Gorca (34), Jaime (70)

Madridi-lavastuse reklaamklipp etenduses kõlava muusikaga:

<http://www.youtube.com/watch?v=e9B3qo-t5UA>

KOKKUVÕTE:

Tudengineiu Berta on oma poiss-sõbrast Manelist rase ning vaeb, kas ja kuidas sellest Manelile kõnelda. Haiglas töötav farmaatsiatudeng Silvia soovib Bertal Manelile sisse sööta "tõerohtu" burundangat (teadusliku nimega eskopolamiin), mis röövib inimeselt tahtejõu: seda manustanu vastab vastu punnimata kõigile küsimustele ja laseb endaga peaaegu kõike teha (seetõttu kasutatakse seda diktatuurirežiimides ülekuulamistel, ööklubides vägistamise eesmärgil jne). Pärast jääb burundangat manustanu magama ega mäleta hiljem juhtunust mitte midagi. Berta saab teada, et Manel armastab teda ja on peatse lapse üle rõõmus, kuid samas räägib Manel välja, et ta kuulub Baski terroristlikku rühmitusse ETA. ETA on Hispaania kontekstis sümbol: mis võib olla veel hullem saladus? Berta on dilemma ees, kuidas Maneli suhtuda? Kas lakata teda armastamast?

Näidend on pisut kergemakoelisem ja noortepärasem kui "Grönholmi meetod" ja "Cancún", aga Galceran esineb siiski tuntud headuses: hästi

komponeeritud näidend, kiire rütm, resoluutselt tänapäevane keel ja mõnus huumor. Järgnevalt kaks Silvia repliiki:

“Lõuna-Ameerikas kutsutakse seda burundangaks ja kutid kasutavad seda sinu vägistamiseks. Diskol panevad nad seda sulle joogi sisse, kepivad sind läbi ja parast sa ei mäleta isegi seda, kuhu auku nad sind keppisid.”

“Eino miks mitte. Aga need inimesed ei anna ennast politseile üles. Su peika on ETA-st. Saa aru, tüdruk, millise jama sisse me oleme sattunud. Me tunneme kahte terroristi, kui me seda teame ja mitte midagi ei ütle, siis me oleme süüdi. Ja ma ei räägi ainult meie isiklikust asjast, et me ennast süüdi tunneme, me oleme seaduse silmis süüdi. Koostöö relvastatud jõuguga. Ma ei räägi kaubamajast põsepuna näppamisest. Saad sa aru, et nad võivad meie suhtes terrorismivastast seadust kohaldada?”

KATKEND:

MANEL: Mul käib pea ringi... Mul hakkas järsku... Ei, nüüd on parem. Ma tunnen ennast... hästi. Väga hästi. Kuradi hästi. Ma tunnen... ennast hästi. Ma tahan... Berta, sa oled ilus, raisk...

BERTA: Aitäh.

MANEL: Ja kui me teeksime kiire kepi, enne kui Gorka kohale jõuab?

BERTA: Kuule! Sa ju tead, et... Silvia on siin.

MANEL: Aga kui sa teda ei kutsu, siis ta ju toast välja ei tule.

BERTA: Jah, aga kui ma kutsun? Mul on tast natuke kahju, ta on seal üksi ja meie sinuga siin kahekesi...

MANEL: Muidugi hakkab tal kade. Tahad, et ma temaga ka väikse kepi teen?

BERTA: Eeiii...

MANEL: Ahah. Ongi parem. Sest... Tead, mis? Mulle Silvia eriti ei meeldi...

Füüsiliselt, ma mõtlen. Tal on tissid... nagu...

BERTA: Missugused?

MANEL: Imelikud nagu...

BERTA: Imelikud?

MANEL: Inetud. Tal on inetud tissid.

BERTA: Millal sina tema tisse oled näinud?

MANEL: Sellel suvel rannas. Tal on suured... nibud...

BERTA: Ja sellepärast ta ei meeldi sulle.

MANEL: Ei. Mulle meeldivad väikesed nibud.

BERTA: Ja kui tal väikesed nibud oleksid, kas sa siis kepiksid teda?

MANEL: See sõltub.

BERTA: Millest?

MANEL: Hetkest. Võib-olla tõesti kepiksin. Aga võib-olla mitte. Aga võib-olla küll. Aga ära asjast valesti aru saa: ma kepiksin teda ja sellega asi piirduks.

BERTA: Ainult kepiksid.

MANEL: Jah. Aga sinu tissid, kullake, on... Sul on täiuslikud rinnad. Ideaalsed nibud.

(Manel katsub Berta tisse.)

BERTA: Ära puutu!

MANEL: Miks?

BERTA: Sest ei. Sest sa ju tead, et ma lähen kohe... On sul alles käed... Lõpeta ära. Lõpeta ära. Ei, ära lõpeta... Ei, lõpeta ära. Nüüd ei... Nii ei saa.

MANEL: Sinu näost on näha, et sa tahad, et ma neid puutun.

BERTA: Praegu ei. Pärastpoole. Enne pean ma sinu käest midagi küsima. Seda, mis sa Silvia kohta ütlesid...

MANEL: Seda nibude värki?

BERTA: Ei, et sa teda kepiksid ja nii edasi. Kas selle aja jooksul, mis me koos oleme olnud, oled sa teiste tüdrukutega olnud?

MANEL: Olen jah.

BERTA: Oled jah?

MANEL: Jah.

BERTA: Kellega?

MANEL: Paljudega. Paljude tüdrukutega olen olnud.

BERTA: Ütle mulle nimed.

MANEL: No näiteks... Mónica. Mónicaga olin. Täna hommikul.

BERTA: Kes see Mónica on?

MANEL: Minu õde.

BERTA: Ei, ma küsin sinult, kas sa nendega keppisid.

MANEL: Kuidas ma saan oma õde keppida?

BERTA: Ei, oma õde mitte. Teisi. Ükskõik, keda. Kas sa oled selle aja jooksul, mis me koos oleme olnud, teise tüdrukuga voodis olnud?

MANEL: Aa... Olen küll... Seda küll.

BERTA: Seda küll?

MANEL: Jah.

BERTA: Mitmega?

MANEL: Oota, las ma... Mmmm... Umbes... Selle aja jooksul, mis me koos oleme olnud...

BERTA: Mitmega?!

MANEL: Kuidas võtta. Kui kaua aega me sinu arust koos oleme olnud?

BERTA: No... ütleme eelmise aasta lõpust.

MANEL: Aa, no siis ainult kahega.

BERTA: Kes nad on?

MANEL: Üks prantslanna ja... Vabandust. Nimed. Chantal ja Dolores.

BERTA: Mis Dolores?

MANEL: Pedro onutütar.

BERTA: Pedro? Skvatteri?

MANEL: Jah, ma läksin ühele nende peole ja tema onutütar oli ka seal.. Ja no tead isegi, kuidas asjad käivad, lõpuks läks kepiks...

BERTA: Ei, ma ei tea, kuidas asjad käivad. Kui ammu see pidu oli?

(Annoteeris Margus Alver.)

JORDI GALCERAN „Pögenemine (Leke)“ (*Fuga, 1994*)

Komöödia

2N + 3M

TEGELASED: CARMEN (35), YOLANDA (25), ISIDRE GALÍ, endine tööstusminister (42), MANOLO, Carmen mees (35), MARIANO, Carmen isa (60)

KOKKUVÕTE:

“Põgenemine” on lugu ministrist, kes on sattunud korrupsiooniskandaali (tema ministeeriumis riigihanke võitnud ehitusfirma remondib ministri maamaja tasuta) ja astub seetõttu tagasi. Tema poliitilisel karjääril on kriips peal. Nagu oleks sellest veel vähe, jätab naine ta maha ning asub elama ajakirjanikuga, kes selle skandaali avalikkuse ette tõi. Minister langeb depressiooni ja mõtleb enesetapust.

Siis heliseb uksekell. Lävel seisab ükselt-uksele-müüja, rõõmsameelne, dünaamiline ja täiesti erinev kõigist neist naistest, kellega minister on oma elu jooksul kokku puutunud. Kontrast ministri ja selle naise olukorra vahel – naise elu on tõepoolest raske ja vaevaline, palju enam kui ministril – ning iseäranis naise nakatav võitlusvalmidus, sümpaatsus ja võlu annavad ministrile tagasi lootuse ja elujanu ning panevad ta naisesse armuma. Ent see on üksnes algus, sest ministril tuleb tegemist teha mitte ainult müüjannaga, vaid ka kogu tolle perega: vägivaldse mehega, meest teenindava prostituudiga ja halvatud isaga... Viimased haaravad ministri kaasa üha uskumatumate olukordade virvarri, kuni üllatava finaalinii.

Dialogid on Galcerani komöödiatele omaselt ladusad ja vaimukad ning rütm on algusest lõpuni kiire.

Näidend on Margus Alveri tõlkes tervikuna leitav kogumikust “teater | näidendid. Obras. obres. Valik hispaania ja katalaani näidendeid” (Eesti Teatri Agentuur, 2013)

(Annoteeris Margus Alver.)

JUAN MAYORGA „Armastuskirjad Stalinile“ (*Cartas de amor a Stalin, 1999*)

Näidend 10 stseenis

1N + 2M

TEGELASED: Bulgakova, Stalin ja Bulgakov

KOKKUVÕTE:

Bulgakov istub laua taga. Tema naine on õnnelik, et mees üle pika aja taas kirjutab ja küsib huviga, millega seekord tegemist on. Selgub, et Bulgakov kirjutab kirja Stalinile, milles kurdab, et kõik tema teosed on keelatud ning palub võimalust oma tööd jätkata ja isamaale kasulik olla või luba Nõukogude Liidust lahkuda. Tal on aga raske leida sobivaid sõnu ning abikaasa pakub, et mängib Stalinilt ja vastab nii, nagu Stalin seda teha võiks. Äkitselt kõlab telefonihelin. Pärast lühikest vestlust kõne katkeb. Bulgakov räägib, et helistajaks oli Stalin, kes oli kõne katkemise hetkel just kokku leppimas kohtumisaega Bulgakoviga. Pärast seda ei lahku mees telefoni kõrvalt, üksnes kirjutab väsimatult üha uusi ja uusi versioone ühest ja samast kirjast. Ta ootab kõnet Stalinilt ja püüab leida kirja jaoks kõige sobivamaid sõnu. Bulgakova on oma mehe pärast mures, sest too ei mõtle enam millestki muust.

Ühe järjekordse kirjikirjutamise ajal, mille jaoks Bulgakova taas Staliniks kehastub, ilmub Stalin ja jälgib kõrvalt, kuidas teda imiteeritakse. Uksekell heliseb ja oma kirjale Stalini käest positiivse vastuse saanud Zamiatin tuleb hüvasti jätma. Ühtlasi toob ta lugemiseks kirja, mille Stalinile kirjutas. Bulgakova loeb seda kõva häälega ette ning Bulgakov, nähes, et see äratab Stalinis huvi, hakkab ette lugema enda kirjutatud kirja. Ta vaikib, kui mõistab, et Zamiatini kiri huvitab Stalinilt rohkem. Üksteise järel võtab ta laualt Stalinile kirjutatud kirjad ning üritab üha uuesti tema tähelepanu võita. Stalin lahkub talle tähelepanu pööramata lavalt.

Bulgakov räägib üha uuesti vestlusest Staliniga ning hakkab tasapisi segi ajama, mida too ütles telefonis ja mida ütles tema naine Stalinit kehastades. Bulgakova otsib samal ajal teisi võimalusi, kuidas nad saaksid maalt lahkuda. Selle eest saab ta mehelt üksnes hurjutada, sest ükski neist polevat õige viis asju ajada. Peagi hakkab Bulgakov rääkima kellegagi, keda näeb ja kuuleb üksnes tema. Stalin dikteerib talle endale mõeldud kirja ja peagi on juba tema see, kes istub kirjaniku laua taga.

HINNANG:

Temaatikalt sarnaneb Jaan Unduski näidendile “Boulgakoff”, mille Eesti Draamateatris lavastas Margus Kasterpalu (esietendus 13. jaanuaril 2008). Mayorga tekst eeldab aga kammerlikumat ja vähem vaatamängulist lavastust, näidend ehitatakse üles vaid ühele episoodile. Põhirõhk on näitlejatöödel: naise Staliniks kehastumine ning Bulgakovi järk-järguline hullumine pakuvad huvitavaid võimalusi. Võib mõjuda pisut staatilisena.

KATKEND:

BULGAKOVA: See on ju ainult kiri.

BULGAKOV: Ainult kiri? Ma ei ole kunagi midagi nii olulist kirjutanud. Minu näidendid, romaanid... Mis tähtsust on neil selle kirja kõrval? Võrreldes selle kirjaga Stalinile on kõik muu, mis ma olen kirjutanud, üksnes lapsemäng. *(Vaikus.)* Sa ei aita mind siis?

(Paus. Naine nõustub taas kord Stalinit kehastama.)

BULGAKOVA: Aga ma ei vii su kirja Kremliisse ega ka kuskile mujale. Sa pead selle ise ära viima. Kas julged? Kas sa julged vähemalt nurgapealse postkastini minna? Mäletad sa, mis on teisel pool seda akent?

(Ta sunnib Bulgakovit tänavale vaatama.)

Moskva. Linn, mida sa armastasid. See on täna õhtul imeilus. Kas sa ei tahaks üht väikest jalutuskäiku teha, enne kui pimedaks läheb?

(Ta puudutab meest. Bulgakov paistab ahvatlust tundvat. Aga miski, mida ta aknast näeb, köidab äkki ta tähelepanu. Naine küsib temalt, mis juhtus.)

BULGAKOV: Mulle tundus... Teisel pool tänavat, puude vahel. Mulle tundus, et nägin Stalinit.

BULGAKOV: See ei ole õige tee.

(Bulgakov pöördub tagasi paberi ja sule juurde.)

BULGAKOVA: Ja mis on õige tee? Kirjutada Stalinile tuhat kirja?

(Bulgakov kirjutab. Stalin on nende vahel.)

Aga kui mina talle kirjutaksin?

BULGAKOV: Ära sega end vahele.

BULGAKOVA: Minuga ta ei mängiks nii nagu sinuga.

BULGAKOV: Millest sa räägid?

BULGAKOVA: Ta ju mängib sinuga.

BULGAKOV: Mängib minuga? Sa ei tea, mida sa räägid. Ta tahtis mind isiklikult vastu võtta. Ta tahtis minult küsida vene rahva probleemide kohta.

BULGAKOVA: Sa räägid temast nagu muinasjuttude heast tsaarist.

BULGAKOV: Ta tahtis kuulda minu arvamust revolutsiooni kohta. Ta tahtis kuulda, mis mul öelda on.

BULGAKOVA: Tahtis kuulda, mis sul öelda on? Ta keelab su teoste esitamise; ta ei lase avaldada ühtki rida. Ja sa ütled, et ta tahtis kuulda, mis sul öelda on? Ta tahtis, et sa vaikiksid. Ta ei helistanud, et kuulda, mis sul öelda on, vaid et su suu sulgeda.

BULGAKOV: Ta helistas, et mu suu sulgeda? See näitab, et sa ei tunne teda. Ta võib tsiteerida terveid stseene mu teostest. Ma tean, kui väga ta mind hindab.

BULGAKOVA: Hindab sind? Kas sa tead, mida tutttavad sinust kõikjal Moskvast räägivad? Kõikjal vaadatakse mind nagu ma oleks abielus demoni endaga. See on Stalini töö. Ka selle võlgned sa Stalinile, et kõik sülitavad maad, millel ma käin.

(Bulgakov ei taha teda enam kuulata. Selleks, et mitte kuulda, ta kirjutab. Ta ei kuule enam naise sõnu, kuigi too liigutab ikka veel suud.)

(Annoteeris Piret Verte.)

JUAN MAYORGA „Blumembergi tõlkija“ (*El traductor de Blumemberg, 1993*)

Näidend 11 pildis. Pildid ei ole järjestatud kronoloogiliselt, vaid kahes ajas ja ruumis toimuvad pildid on esitatud kordamööda.

2M

TEGELASED: Calderón, Jules Violet (Blumemberg)

KOKKUVÕTE:

Calderón siseneb Lissabon-Berliin rongi, kus tema vagunis istub juba pime prantsuse keelt kõnelev mees, kes tutvustab ennast nimega Jules Violet. Ühel hetkel ta aga teeb vea ja unustab pimedale omased maneerid ning Calderón saab aru, et tegemist ei ole sellega, kellena mees end on esitlenud. Järgmises stseenis sisenevad mehed ühte keldrisse. Näidendi 11 pilti näitavad kaht tegelast vaheldumisi rongis teel Berliini ja pimedasse keldrisse suletuna. Mehi seob salapärane Silesius, kelle allkirjaga leping kohustab Calderóni tõlkima hispaania keelde vagunikaaslase salapärase raamatu, Blumembergi viimase teose. See ei eksisteeri enam paberil, vaid tuleb tõlkida lause-lauselt kirjaniku dikteerimise järgi. Suletuna rongivagunisse ja hiljem ühte keldrisse, selgineb mitmekeelses vestluses kahe mehe äärmiselt erinev maailmavaade.

KATKEND:

CALDERÓN: Mitu tundi te istusite valge paberi kohal? Kui palju jõupingutusi, kui palju kannatusi. Ja äkki selgub, et iga sõna võib muuta paremaks.

BLUMEMBERG: Bist du mit dem Rütteln verrückt geworden?

CALDERÓN: Milline tahtmine näida ebameeldiv selleks, et ma tüdineksin ja lepingut murraksin. Kõik üksnes seetõttu, et te mind kardate.

BLUMEMBERG (*põlglikumalt.*): Ich sehe dich nicht.

CALDERÓN: Te kardate mind vaadata. Ma tekitan teie hirmu. Mina, Bernsteini tõlkija.

(Blumemberg tõuseb püsti ja heidab maruvihase pilgu. Calderón võtab kirjutusmasina.)

CALDERÓN: Hästi. Kus raamat on?

BLUMEMBERG: “Der Feind ist unsere einzige Frage als Gestalt.”

CALDERÓN: Kuidas palun?

BLUMEMBERG: Der ersten Satz.

CALDERÓN: Esimene lause?

BLUMEMBERG: Es wird so gemacht werden: Satz für Satz.

CALDERÓN: Tavaliselt ma loen enne terve raamatu läbi, kui üht sõ...

BLUMEMBERG *(teda katkestades, teeb žesti, nagu kuuleks mingit häält)*: Folgt ein Wagen den Zug?

CALDERÓN *(aknast välja vaadates)*: Ei, ükski auto ei jälita meid. *(Blumemberg sulgeb akna.)* Nagu ma teile ütlesin, alles siis, kui mõistan tervikut, saan teose tõlkida oma keelde. Tehke mulle see teene.

(Sirutab käe, nagu paludes raamatut.)

(Annoteeris Piret Verte.)

JUAN MAYORGA „Darwini kilpkonn“ *(La tortuga de Darwin, 2008)*

Näidend ühes vaatuses

Juan Mayorga on näidendi pühendanud oma tütrele Raquel'ile.

2N + 2M

TEGELASED: Beti, Harriet, Professor, Arst

KOKKUVÕTE:

Ajalooprofessor töötab hilisõhtul oma raamatuvirnu ja pabereid täis kabinetis. Äkki kõlab uksekell ning Beti tuleb teatama ühe külalise tulekust. Mees tõrgub teda vastu võtmast, ent soostub lõpuks vanadaamiga minutikese vestlema. Millegi poolest kilpkonna meenutav Harriet teatab, et on lugenud

professori kirjutatud “Kaasaja Euroopa ajaloo” kahte köidet ning teatab, et Dreyfusi afäär ei olnud nii, nagu seal kirjutatud. Ta parandab ka mitme teise ajaloolise sündmusega seotud fakte. Harriet selgitab, et ta on Darwini kilpkonn ning olnud paljude murdeliste ajaloosündmuste tunnistaja ning soovib oma teadmisi professoriga jagada. Vastuteeneks palub ta võimalust minna tagasi koju Galapagose saarele, et seal rahulikult surra. Ettepaneku vastu võtnud, hakkab Harriet jutustama (vahelduseks pisut fantaseerides ja vürtsikaid naiselikke detaile lisades) ja professor märkmeid tegema (nõudes naiselt ühtepuhku teaduslikku objektiivsust, mitte ilukirjandust).

Ühel päeval, kui professor on välja läinud, tuleb Beti kabinetti raamatutelt tolmu pühkima ja äratab Harrieti. Beti üritab vargsi laual lebavatelt märkmetelt professori käekirja dešifreerida ja pommitab naist küsimustega. Nende vestluses pörkuvad kaks maailmavaadet: teaduslik ja religioosne. Beti lobisemise ajal jääb Harriet uuesti magama ning naine ehmub, pidades seda koomaseisundiks. Koju jõudes ei leia professor enam Darwini kilpkonna oma kabinetist. Pärimise peale selgub, et kiirabi viis ta haiglasse. Beti armukadedusepuhangus paljastab mees talle Harrieti tõelise olemuse. Teadmine, et katuse all viibis monstrum, täidab naise paanilise hirmuga. Järgnevalt pörkuvad arsti ja ajalooprofessori huvid. Nad vaidlevad omavahel, kellel on õigus Darwini kilpkonna oma erialaste uuringute jaoks kasutada. Beti aga kasutab süllekukkunud sensatsiooni näidendi kirjutamiseks (pealkirjaga “Darwini kilpkonn!”). Omakasupüüdlike eesmärkide kõrval ununeb aga Harriet ise ning tema soov enne surma veel kodusaart näha.

HINNANG:

Pisut fantastilise nurga alt, huumori ja paari piprateraga vürtsitatult käsitleb Juan Mayorga oma lemmikteemasid: ajalugu, jumala- ja võimuküsimust.

KATKEND:

Harriet: /.../ “Äran’d muretse, Harry”. Just, Harry, kuulsite õigesti. Ajaloo suurim loodusteadlane ei osanud vahet teha emasel ja isasel kilpkonnal, kuigi – tõsi küll – meie puhul ei olegi see nii lihtne kui teie puhul. Igatahes

Charley nimetas mu Harryks ja see jäi mulle külge. Harrieti kasuks otsustasin ma alles Teise maailmasõja päevil, kui šoti langevarjurid...

PROFESSOR: Aitab juba!

(Vaikus.)

PROFESSOR: Proua Robinson, arvestades teie vanust, püüan ma olla kannatlik. Tean, et me kõik jõuame kunagi selleni: dementsus, seniilsus, Alzheimer... See on küll väga kurb, aga ma ei saa teid aidata. Mu nõbu on psühhiaater, mu naine annab teile ta numbri. Ja nüüd, kui te mind vabandaksite...

HARRIET: Te peate mind vanaks hulluks. Te ei usu, et ma olen Darwini kilpkonn.

PROFESSOR: Proua, te ei ole kilpkonn, ei Darwini ega ka kellegi teise oma. Muidugi võib teie nägu pisut kilpkonna meenutada, nagu mõni teine meenutab koera või ahvi. Teil on muidugi lühike kael ja ka see küür võib viia mõtted kilbile. Kui teie kodukandis hüütakse teid Kilpkonnaks, siis on see tõepoolest väga tabav hüüdnimi.

HARRIET: Te ei usu mind. Niisiis, kuidas teile seda tõestada?

(Harriet paljastab professorile oma selja.)

HARRIET: Võite puudutada.

(Professor sirutab juba käe, ent viimasel hetkel mõtleb ümber.)

PROFESSOR: Jaa, see on väga kummaline, ilmselt väga haruldane nahahaigus, aga see ei tähenda, et te kilpkonn oleksite. Te kõnnite kahel jalal. Te räägite. Te loete!

HARRIET: See on evolutsioon.

PROFESSOR: ?

(Annoteeris Piret Verte.)

JUAN MAYORGA „Hameln“ (*Hameln, 2008*)

Näidend 16 pildis

TEGELASED: 8 ROLLI, üks neist on remarkide lausuja, kes annab teada eesriide tõusmisest, piltide vahetumisest jms, mis näidendi remarkides kirjas.

Hameln on linn Saksamaal, mis on tuntud Hamelni rotipüüdja muistendi järgi. Linn oli hädas rottidega. Ühel päeval saabus tundmatu flöödimängija, kes meelitas muusikaga rotid linnast välja jõkke, kuhu loomad uppusid. Linna elanikud aga keeldusid flöödimängijale tasumast ning too lahkus maruvihaseks. Mõne aja pärast tuli ta tagasi, tulvil kättemaksuiha ning mängides taas oma kummalist muusikat, meelitas ta kõik lapsed linnast välja ühte koopasse. Neid lapsi ei nähtud enam kunagi. Pärast Teist maailmasõda hoiti Hamelni vanglas sõjakurjategijaid, kellest üle 200 seal ka hukati.

KOKKUVÕTE:

„Hamelni“ tegevus toimub ühes nimetus linnas mitme nädala jooksul. Näidend on jaotatud seitsmeteistkümneks stseeniks, mille juhatab sisse jutustaja, kes seisab lava kõrval ja teavitab publikut tegelaste mõtetest, räägib publikule lavastuslikest valikutest ja kirjeldab tegevuskohti.

Rikast meest süüdistatakse kehvast perekonnast pärit poisi seksuaalses ärakasutamises. Montero juhtimisel käib uurimistöö. Kuna ka temal endal on väike poeg, on juhtum enam kui üksnes rutiinne töö. Süüdistatav tunnistab, et sõidutas vaeste linnaosa poisse oma BMW-s kirikusse ning ostis neile vahel hamburgerit ja pitsat. Samuti ei eita, et on neid pildistanud ning mõned fotodest võivad ka ta arvutis olla, ent – nagu ta olevat väga hästi kursis – ei ole selles midagi seadusevastast. Kas Pablo Rivas on tõepoolest pedofiilias süüdi või on tema isalikku hoolitsust valesti mõistetud?

Lisaks ebaõnnestunud katsetele leida süütöendeid, valmistab Monterole muret ka ta enda eraelu. Selle asemel, et koju oma kaugeks jäänud naise

Julia ja käitumishäiretega poja Jaime juurde minna, eelistab ta pimedatel tänavatel jalutada. Vägivaldseks muutunud Jaimega tegeleb lastepsühholoog Raquel, kellega Montero ajapikku lähedaseks saab. Mees jutustab talle legendi Hamelni flöödimängijast, lugu, mida tema isa kunagi kasutas keerulistel teemadel rääkimiseks. Erinevalt oma isast ei leia aga Montero sobivaid sõnu pojaga rääkimiseks.

KATKEND:

REMARKIDE ESITAJA: "Hameln", seitsmes pilt. Stseen poisiga. Teatris on laps alati probleem. Lapsed ei oska peaaegu kunagi näidelda. Selles näidendis nimega "Hameln" esitab Josemari rolli täiskasvanu. Täiskasvanud näitleja, kes ei püüa matkida last.

MONTERO: Kui vana sa oled?

JOSEMARI: Kümneaastane.

REMARKIDE ESITAJA: Ta paistab kaheteistkümnene. Tal on võti kaela riputatud. Ta ei ole kohtuniku kabinetis, vaid ruumis, kuhu Montero on lasknud tuua mõned mänguasjad. Montero laseb poisil mõnda aega mängida, enne kui esitab esimese küsimuse.

MONTERO: Kui kaua sa juba härra Rivast tunnend?

JOSEMARI: Keda?

MONTERO: Sinu vanemad kutsuvad teda Pablockeseks.

JOSEMARI: Ah, Pablot.

MONTERO: Kui kaua sa teda tunnend?

JOSEMARI: Terve elu.

MONTERO: Kas ta on su sõber?

JOSEMARI: Kõigepealt suhtles ta mu vennaga.

MONTERO: Gonzaloga?

JOSEMARI: Jah, Gonzaloga.

MONTERO: Usun, et ta viib sind missale. Kas sulle meeldib koos temaga missale minna?

JOSEMARI: Tal on BMW.

MONTERO: Ja pärast missat?

REMARKIDE ESITAJA: Montero on sunnitud küsimust kordama. Sekretäri vaadates Josemari tähelepanu hajus.

MONTERO: See härra märgib üles, mis me ütleme. Kui me unustame, mida ütlesime, võime seda alati üle lugeda. Vaata.

REMARKIDE ESITAJA: Josemari veerib: Kui vana sa oled? Kümneaastane. Kui kaua...

JOSEMARI: ... sa juba härra Rivast tunnend?

MONTERO: Ja pärast missat?

(Annoteeris Piret Verte.)

JUAN MAYORGA „Himmelweg (Taevatee)“ *(Himmelweg (Camino del cielo), 2003)*

Näidend on jaotatud viieks osaks: Nürnbergi kellasepp; Suits; Selline saab olema rahu vaikus; Euroopa süda ja Lõpulaul.

Autor pühendab teose oma tütrele Beatriz'ile.

3M + linnarahvas

TEGELASED: Punase Risti saadik, komandör, linnapea Gottfried ja linnarahvas

KOKKUVÕTE:

Esimene osa on pikk monoloog. Punase Risti saadik iseloomustab end kaastundliku ja hooliva inimesena, kes soovis üksnes aidata. Ta jutustab, kuidas ta käis 1942. aastal Berliini lähedal sõjavangide laagreid külastamas. Tema ülesandeks oli kontrollida nende vastavust rahvusvahelistele normidele. Mees kirjeldab laagri komandöri kui elegantset, meeldivat ja haritud meest. Laager ise oli kui väike rahulik linnake, mis talle korraldatud ekskursiooni ajal jättis väga sümpaatse mulje. Ometi valdas teda rahutus ja kõik nähtu tundus talle sama võlts kui komandöri hääl. "Milline oli koht enne minu saabumist?" küsib ta. Ometi õigustab ta end sellega, et oleks vajanud

mõnd märki või appihüüet. Inimesed on talt küsinud, kas ta ei näinud ahje, ronge, suitsu, tuhka. Ta tunnistab, et ei suutnud näha midagi, mis seal väidetavalt oli.

Teise osa moodustavad lühikesed stseenikesed: poisikesed mängivad vurriga, tüdruk õpetab oma nukku ujuma, paarike räägib pargipingil. Episoodid korduvad väikeste variatsioonidega ja uute osatäitjatega. On aru saada, et tegelased on vaataja kohalolekust teadlikud, nad pöörduvad tema poole ja tervitavad. Publik täidaks justkui esimeses osas monoloogi pidanud ja laagrit küllastanud Punase Risti saadiku rolli.

Kolmanda osa moodustab taas pikk monoloog, milles komandör kirjeldab oma maailmanägemust ja vaatepunkti juhtunu kohta.

Neljandas osas hargneb vestlus komandöri ja linnaeape Gottfriedi vahel. Gottfriedile antakse ülesanne lavastada linnaelanikega rahulik linnaidüll, ehitada üles Potjomkini küla. Stseenidesse valitakse sobivaimaid osatäitjaid. Võib aimata, mis juhtub nende inimestega, kes rolli vastavalt komandöri nõudmistele ei täida.

Viimane osa avab linnaeape vaatenurga ja seosed erinevate osapooltega.

HINNANG:

Teos põhineb tõestisündinud lool. See on väga rusuv näidend, ent seejuures äärmiselt mõjuv ning ei labasta ega lihtsusta Holokausti temaatikat: põnev ülesehitus, huvitavad peategelased. Autor õppis Saksamaal ning on judaismi uurimisgrupi liige.

KATKEND:

TEMAKE: Kas sina ei kuule seda? Rongi müra?

TEMA: Paljud ootavad, et teeksin vea, et nad saaksid minu koha endale. Kui ülemus on pannud mind bilansi eest hoolitsema...

TEMAKE: Kuidas sa seda küll ei kuule?

TEMA: Kui ülemus on pannud mind bilansi eest hoolitsema, tähendab see, et ta usaldab mind. Kõigel, mis lattu tuleb ja sealt välja läheb...

TEMAKE: Vaata sinna. Suits. Kas sa ei näe seda. Kuidas sa seda küll ei näe?

TEMA: Paljud ootavad, et teeksin vea. Kui ülemus on pannud mind bilansi eest hoolitsema, tähendab see, et ta usaldab mind. Kõigel, mis lattu tuleb ja sealt välja läheb, hoian mina silma peal.

TEMAKE: Kui kauaks me siia jääme?

TEMA: Mina hoian silma peal. Ülemus usaldab mind. Ta jutustas mulle, kuidas tema alustas, kõige madalamast ametist.

TEMAKE: Kui jookseksime õige metsa? Jõuaksime läbi metsa jõe äärde.

TEMA: Kõige madalamast ametist ja vaata, kui kaugele ta on jõudnud. Kui ma edasi pingutan...

TEMAKE: Mina jooksen. Tule koos minuga.

TEMA: Kui ma edasi pingutan, olen ka mina varsti keegi.

(Annoteeris Piret Verte.)

JUAN MAYORGA „Lõputu rahu“ (*La paz perpetua, 2009*)

Näidend ühes vaatuses

5 ROLLI

TEGELASED: Odin, John-John, Immanuel ja Casius (4 meessoost koera) ja 1 inimene (sugu täpsustamata)

KOKKUVÕTE:

Kolm koera – Odin, John-John ja Immanuel – ärkavad pärast uimastamist kinnises ruumis. Nende omavahelisest vestlusest selgub, et nemad on tiheda sõela läbinud finalistid, kes võistlevad valge kaelarihma ja töökoha eest kõige mainekamas terrorismivastases rühmituses K7. Inimene ja omal alal suurte kogemustega vana koer viivad nendega läbi kolm viimast katset, et selgitada välja parim. Esimene on praktiline katse: lõhna järgi tundmatu pulbri asukoha kindlakstegemine. Pärast katset viib Inimene ükshaaval koerad välja. Kahekesi jäänud, hakatakse konkurendi vastu üles ässitama, spekulerima võitja üle, arutama jumala olemasolu üle jne. Järgmiseks

ülesandeks on valikvastustega test. Kolmandaks ülesandeks saadetakse kaks kandidaati ruumist välja ning nad võivad omal valikul aega veeta kas raamatukogus, televiisoritoas või aias. Ruumi jäänud koeral palutakse end tutvustada andmaks aimu minevikust ja ajenditest terrorismivastases võitluses osalemiseks. Lisaks kolmele katsele ootab koeri ees veel lisaülesanne: nad peavad otsustama, kas rünnata Inimest, kes võib-olla on süütu, võib-olla on aga seotud terrorismiga. Ühtlasi selgub tõsiasi, et tegemist on võistlusega elu ja surma peale: vaid üks võib saada valge kaelarihma omanikuks, teised aga hukatakse konfidentsiaalsuse huvides.

HINNANG:

Kolm peategelast on väga reljeefsed ja erinäolised ning autor paljastab nende omadusi mitmel moel (katsed, vestlused, enesetutvustus, keelekasutus jne). Kõige põnevam on erinev keelekasutus ja näitlejatel lasuv vastutus mängida välja koeralik kehakeel ja miimika, muutumata karikatuurseks ning säilitades teema universaalsuse. Näidendis avalduvad Mayorga huvi keele ja selle mõjuvõimu vastu ning filosoofia-õpingud.

KATKEND:

IMMANUEL: Võib-olla ei olnudki midagi leida.

JOHN-JOHN: Kuidas nii?

ODIN: Kui pulbrit ei olnud, siis võitsid sina, hoides oma suumulgu kinni. Aga tuleb välja, et oli küll. Ja mina leidsin selle.

IMMANUEL: Võimalik. Aga võib-olla tahtsid nad hinnata midagi muud. Mitte meie haistmisvõimet. Või vähemalt mitte ainult seda.

JOHN-JOHN: Ah nii. Mida nad siis veel võisid tahta hinnata?

IMMANUEL: Meie haistmisvõime pole enam nii oluline. Ma lugesin, et Kolumbias kasutatakse rotte ja Iisraelis sigu.

ODIN: Räpaseid sigu?!

IMMANUEL: Paistab, et neid on lihtsam treenida ja nad on odavamad. Igal juhul, meie haistmismeel on aina vähem väärt. Lugesin, et jaapanlased leiutasid kunstliku nina.

ODIN: Mehaanilise nospli? Karvadega või ilma?

IMMANUEL: Tuleb harjuda mõttega, et varsti on masinad, millel on parem haistmisvõime kui meil. Ja masinad, mis on kiiremad ja tugevamad. Aga on omadusi, mis ei saa kunagi olla ühelgi masinal.

JOHN-JOHN: Mida nad siis veel võivad hinnata? Ütle.

IMMANUEL: Rahu säilitamist äärmuslikus olukorras. Kiiret analüüsivõimet keerulises situatsioonis. Võimet teisi vaadelda ja nende käitumise põhjal järeldusi teha.

JOHN-JOHN: Pead ennast hirmus targaks, mis?

IMMANUEL: Ei pea.

Näidend on Laura Talveti tõlkes tervikuna leitav kogumikust “teater | näidendid. Obras. obres. Valik hispaania ja katalaani näidendeid” (Eesti Teatri Agentuur, 2013)

(Annoteeris Piret Verte.)

JUAN MAYORGA „Kartograaf – Varssavi, 1 : 400 000“ (*El cartógrafo – Varsovia, 1:400.000, 2009*)

4N + 8M

TEGELASED: Blanca, Tüdruk, Magda, Deborah, Raúl, Samuel, Vanem mees, Marek, Tarwid, Molak, Dubowski, Darko

TEGEVUSKOHT: Tegevus toimub Varssavis 1940. aasta ja tänapäeva vahepeal

KOKKUVÕTE:

Näidendi tegevus toimub Teise maailmasõja ajal Varssavi getos ning tänapäeva Varssavis vaheldumisi (üks stseen minevikus, teine tänapäeval). Näidendi põhimotiiviks on holokaust. Enamik tegelasi ei kohtu samades stseenides ning suur osa rollidest on episoodilised: seega võib sama näitleja mängida mitut tegelast.

Varssavis asuvas Hispaania saatkonnas töötava Raúli naine Blanca (mõlemad umbes neljakümneaastased) siseneb jalutuskäigul mööda Varssavit juhuslikult sünagoogi, kus valmistatakse Varssavi geto fotonäituse avamiseks. Teda hakkab Varssavi geto ajalugu väga huvitama. Kohtudes Varssavi linnavalitsuse kultuurinõunikuga ja muuseumitöötajaga ning käies antikvariaadis, saab ta teada legendist. Legendi kohaselt tekkis Varssavi getos ajal, mil ümberringi surm oma laastamistööd tegi, vanal kartograafil kinnisidee joonistada geto kaart. Kuna jalad teda aga enam ei kandnud, ei olnud ta suuteline hädavajalikke andmeid koguma ning palus ühel tüdrukul seda teha. Stseenides, mis toimuvad Teise maailmasõja ajal Varssavi getos, näemegi toda vana kartograafi ja tüdrukut. Ka Blancal tekib Hispaania saatkonna viimaselt korruselt õhtust Varssavit vaadates mõte märkida maapinnale kunagise geto kontuurid. Ta käib Varssavis päevade viisi ringi ning joonistab kaarti, eemaldudes üha enam mehest. Näidendi lõpus kohtub Blanca Deborah'ga, juuditariga, kes on üle elanud holokausti ning kellest sai kartograaf.

„Kartograaf – Varssavi, 1 : 400 000“ on lugu mälust, linnast, mis ei säilita jälgi getost. Selles näidendis peituvad nii fiktsioon kui ka mälu kaartides ning kaartide loomise ja koostamise protsessis. Blanca ja Raúli teismeline tütar on aastaid tagasi uppunud, kuid nad ei räägi sel teemal omavahel kunagi. Mayorga näeb paralleeli holokausti ja geto (millest Varssavis ei räägita) ja abielupaari isikliku tragöödia vahel. Mitu süžeeeliini on seega paralleelsed. Poetiline, nukra alatooniga tekst.

KATKEND:

ESIMENE STSEEN

RAÚL: Kas sinuga on kõik korras?

BLANCA: On küll.

RAÚL: Mis juhtus? Kus sa olid? Ma ei teadnud, mida teha. Ma helistasin politseisse, tuletõrjesse, kõikidesse Varssavi haiglatesse.

BLANCA: Anna andeks. Mul kadus ajataju ära.

RAÚL: “Mul kadus ajataju ära.” Mis see tähendab? Ma helistasin sulle tuhat korda. Kas sa kaotasid telefoni ka ära?

BLANCA: Ma jätsin telefoni siia.

RAÚL: Me pidime kokku saama, kas sul läks meelest ära? Meid kutsuti saadiku poole lõunat sööma. Me pidime seal kokku saama. Ma ei teadnud sinust terve päeva mitte midagi.

BLANCA: Ma läksin sinu antud aadressi suunas. Jalgsi, mul oli aega, kaardiga, mille sa mulle andsid. Mulle tundus, et käsipalliväljaku kõrval on vana kirik. Ma arvasin, et see on kirik, aga kui ma lähemale jõudsin, siis ma sain aru, et ma eksisin. Ukse kõrval seisis politseiauto, aga keegi ei küsinud minult midagi. Ainult käega anti mulle märku, justkui peaksin ma juuksed kinni katma. Kui jumalateenistust parajasti ei toimu, siis lubatakse sisse minna, ainult konserveerimistöodeks palutakse annetust. Ma polnud kunagi sünagoogis sees käinud, aga sina?

RAÚL: Misasja sa ajad, Blanca? Kogu saatkond otsis sind taga.

BLANCA: Seest on nad meie kirikutest täiesti erinevad. Pinkide asukoht, raamatuid täis riiulid... Kaks meest rääkisid inglise keeles. Üks ütles, et ime, et see sünagoog püsti jäi, sest sakslased kasutasid seda hobusetallina, aga põlema ei pannud. Mind nähes näitasid nad mulle treppi. Sildist sain ma aru, et naised on jumalateenistuse ajal teisel korrusel. See on nagu rõdu. Seal üleval valmistatakse näitust ette. Fotosid tollest ajajärgust.

RAÚL: Tollest ajajärgust?

BLANCA: Getost. Üks mees kleepis fotode alla pildiallkirju. Iga foto all poola ja inglise keeles selle tänava nimi, kus foto arvatavasti tehti. Oli näha, kuidas transport oli korraldatud, sest autod olid keelatud, aga tramm ja jalgrattataksod olid neil olemas. Poed ja politsei. Neil oli omaenda politsei.

RAÚL: Ma tean. Ma olen kõike seda filmides näinud.

BLANCA: Inimesed. Juuksurid, poksijad, prostituudid. Pulm. Lapsed. Mul tuli mõte märkida oma kaardile kohad, kus need fotod on tehtud. Ma arvasin, et tänavate nimed on muutunud või et neid pole enam olemaski, aga ma leidsin palju tänavaid üles. Iga märk vastab ühele fotole. Nowolipie 35. Żelazna ja Chłodna ristmik, Chłodna tänavalt oli palju fotosid.

Bonifraterska tänav Krasiński platsi juures. Dzika ristmik Geşia tänavaga.

Kui ma sünaogogist välja tulin, siis ma jalutasin Żelazna ja Ogródowa ristmiku poole, kaardi järg oli see kõige lähemal. Praegu on seal sotsialismiaegsed tornmajad, sellest, mis fotol on kujutatud, pole jälgegi. Siis ma läksin Żelazna ja Chłódna ristmikule. Midagi. Kuigi Chłódna tänaval ma nägin ühte maja, mis võib olla sellest ajastust, maja, mis...

RAÚL: Oota. Alusta otsast peale. Ma pean saadikule helistama ja ma ei saa talle seda fotode lugu rääkida.

BLANCA: Unusta ära. Unusta ära, mis ma sulle rääkisin. "Kodust väljudes tabas mind löök, mulle tundus, et mind surutakse autosse, kui ma uuesti meelemärkusele tulin, siis olin ma keset põldu." Kas see on sinu saadikule vastuvõetavam? Või pigem: "Ma läksin baari, sain tuttavaks ühe mehega, ta tegi mulle joogi välja..."?

RAÚL: Anna andeks. Vabandust. Sa leidsin maja sellest ajastust. Räägi palun edasi.

BLANCA: Sealsamas. Kahekorruseline maja, hooviga. Ma vaatasin läbi värava, kuni ma sain aru, et mind vaatab aknast väike tüdruk, pooleldi kardina taga varjus. Ma arvasin, et ju ta kardab mind, ja läksin ära, siit Karmelicka tänavat pidi, siia, kus ta Nalewki tänavaga ristub. Ühe foto all on kirjas, et seal sai mäss alguse, aga mingit märki seal sellest järel pole, vähemalt mina ei näinud. Siin pargis on küll suur mälestusmärk, mille ette on toodud kuhjaga lilli ja küünlaid. See on grupp inimesi, mulle tundus, et nad on laevahukust pääsenud, kes saarele jõuavad. Aga kujudest rohkem avaldab muljet tühjus, kujusid ümbritsev tühjus. Selle monumendi vastas on poola juutide muuseum. Muuseumi trepil tegi palju poisse suitsu. Siis ma tulin siit mööda Zamenhofi tänavat edasi ja siis siin, kus Zamenhofi tänav ristub Mila tänavaga, nägin ma veel ühte mälestusmärki. Ilma kujudeta, lihtsalt must kivi, põletatud, geto varemed. Sinna oli graveeritud palju nimesid. Kõige all on viimased, kes vastu pidasid, seal nad langesid ja seal nad on, kivi on nagu nende tornmajade vahele ära kadunud. Ühel fotodest oli see tänav lapsi täis, see oli maailma kõige rõõmsam tänav. Täna pole sellest midagi järel. Siis ma sain aru, et on öö ja et ma olin päev läbi jalutanud.

RAÚL: Kas sa söönud oled? Sa peaks midagi sööma.

BLANCA: Ei, ainult inimesed on puudu. Nagu oleks kõik ära auranud.

RAÚL: Mine parem magama. Homme räägime. Ma lähen helistan ja ütlen, et sa oled välja ilmunud.

BLANCA: Vaata seda maja kaardil. Kas sa saad aru, et meie maja on getos?

(Annoteeris Margus Alver.)

JUAN MAYORGA „Poiss viimasest reast“ (*El chico de la última fila, 2006*)

Näidend ühes vaatuses

2N + 4M

TEGELASED: Germán (umbes 55-aastane), Juana (55), Claudio (17), Rafa (poeg, 17), Rafa (isa, 45), Ester (40)

KOKKUVÕTE:

Keele- ja kirjanduse õpetaja Germán parandab õpilaste kirjandeid, mille ülesandeks oli jutustada oma viimasest nädalavahetusest. Ja nagu ta kartis, ei oska õpilased isegi kaht lauset omavahel ühendada. Germán juba kahetseb, et nii raske elukutse valis, kui juhtub ime – ta saab lõpuks lugeda üht huvitavat ja hästikirjutatud kirjandit. Selle autoriks on Claudio, vaikne poiss viimasest reast. “Laupäeval käisin Rafael Artora juures õppimas. Mina tegin selle ettepaneku, sest tahtsin juba ammu sellesse majja minna...” ja lõppu on lisatud “jätkub”. Noormees jutustab kirjandis, kuidas kasutas õppimist ettekäändena, et selles suures uhkes majas ringi vaadata ning heita pilk kodanlikku perekonda. Iga järgmise kirjutamisülesandega annaks Claudio justkui järgmise peatüki oma kõhedast jutustusest. Mida hirmuäratavam ja vastikust tekitavam on iga järgmine peatükk õpetaja naise Juana meelest, seda rohkem on poisi silmapaistvast kirjutamisandest võlutud Germán.

HINNANG:

Stseenide üleminekud avalduvad tekstis järsult, remargiga sissejuhatamata. Tegelased on samaaegselt laval (ning dialoogi asunud tegelased võiks esile tõsta näiteks valguse abil) ja tegevus toimub lavapilti muutmata/dekoratsioone vahetamata. Sobiv näidend noortele.

Juan Mayorga on öelnud, et selles näidendis avaldub kõige rohkem tema isiklik kogemus – matemaatikaõpingud ja õpetajakogemus.

KATKEND:

JUANA: Kas sa tõepoolest ei muretse? Mina vähemasti räägiksin temaga. Kas sa ei kavatse temaga rääkida?

CLAUDIO: Te soovisite mind näha?

GERMÁN: Istu, poiss.

(Claudio võtab istet.)

GERMÁN: Asi on selles kirjandis nädalalõpu kohta. See teeb mind murelikuks.

CLAUDIO: Kirjavahemärkide pärast? Mul on igavene jama nende punktide ja komadega.

GERMÁN: Kirjavahemärgid olid enam-vähem paigas.

CLAUDIO: Reaalained lähevad mul paremini, aga seadsin endale eesmärgiks sel aastal keelt parandada.

GERMÁN: Asi on sisus. Sa räägid oma klassikaaslasest. Ja tema perekonnast. See võib kellelegi halva mulje jätta.

CLAUDIO: Kas teile jättis? Või te vihjate kellelegi teisele? Kas keegi on seda veel lugenud?

GERMÁN: Veel mitte. Aga ma kavatsen seda direktorile lugeda anda, et näha, mida tema sellest arvab.

CLAUDIO: Ma ei kirjutanud seda direktorile. Ma kirjutasin selle teie jaoks.

(Vaikus.)

GERMÁN: Mis sa arvad, mida su klassikaaslane Rafa tunneks, kui seda loeks...? *(Loeb.)* "...kasutades ära Rafa läbikukkumist matemaatikas... Üks lõhn tõmbas mu tähelepanu: keskklassi naise lõhn, mida ei ole võimalik

millegi muuga segi ajada...”. Ja asi ei ole üksnes selles, mida sa ütled. Kõige hullem on see, mis jääb ridade vahele. Sinu toon. Mis oleks, kui ma laseks sul selle klassi ees ette lugeda? Kuidas tunneks end Rafa, kui ta seda kõike kuuleks?

(Annoteeris Piret Verte.)

JUAN MAYORGA „Põletatud aed“ (*Jardin quemado, 1997*)

Näidend viies vaatuses, proloogi ja epiloogiga

8M

KOKKUVÕTE:

Tegevus leiab aset Hispaanias 1970te lõpus (Pärast Franco diktatuuri lõppu). Grupp kinnipeetavaid on alates Hispaania kodusõjast suletud vaimuhaiglasse San Migueli saarel. Neljakümne aasta jooksul on nende ainsaks ühenduslüliks muu maailmaga olnud vana arst. Äkki saabub noor meditsiinitudeng Benet kliiniku juhataja doktor Garay juhendamisel oma internatuuri tegema ja kergitab saladusloori kinnipeetavate lugudelt ja hullumeelsuselt. Üliõpilase uurimistöö paljastab ootamatult, mis juhtus 12 vabariiklasega, kes saabusid saarele 1937. aasta aprillis ja kes väidetavalt hukati kaks aastat hiljem 1939. aasta mais, kohe pärast seda, kui lõppes frankistide jaoks võidukaks osutunud vabadussõda. Benet lahkub saarelt, keeldudes uskumast uut versiooni selle kohta, mis saarel tegelikult juhtus.

KATKEND:

KAKS

(Garay siseneb põletatud aeda. Benet ei ületa ukseläve.)

GARAY: Kas te kardate tühjuses jalutada?

(Benet ei sisene aeda otsekohe ega ükskõikselt.)

Ja oletegi sees. Kas on siis nii hirmus?

BENET: Kes selle maha põletas?

GARAY: Sõda.

BENET: Tuhk on külm. Miks ei ole siia uuesti istutatud?

GARAY: Sõda põletas selle igaveseks.

(Vaikus. Benet kõnnib ebakindlalt Garay kannul. Jälgib maapinnal lindude varje, kes ei lasku kunagi aeda.)

BENET: Aed ilma lindudeta.

(Aias liiguvad üksi või gruppides kinnipeetavad. Annavad Garayle kummardusi tehes või hirmust värisedes teed; kui ihkavad teda puudutada, ei julge siiski talle läheneda. Nad jälgivad Benet'i umbusklikult.)

Teie suhe nendega on loomuvastane.

GARAY: Nad teavad, et võivad alati minu peale loota.

(Benet sunnib üht vana kinnipeetavat peatuma. Vaatab teda vaikides. Laseb kinnipeetaval oma teekonda jätkata. Sunnib üht teist vanakest. Vaatleb teda.)

BENET (Garay'le): Miks on kuues kõrvalhoone tühi?

(Garay on küsimuse üle üllatunud.)

Juba nelikümmend aastat ei ole kuuenda hoone külastusi kirja pandud. Kuna dokumenteeritakse iga külastust, peab see tähendama, et seal ei ela keegi. Või vähemalt, et kuuenda kõrvalhoone elanikel ei ole perekonda ega sõpru.

(Annoteeris Piret Verte.)

JUAN MAYORGA „Veel tuhka“ (*Más ceniza, 1992*)

Näidend 15 pildis

3N + 3M

KOKKUVÕTE:

Kogu näidendi tegevus toimub kaasajal ühes tegevuspaigas, kus põimuvad omavahel kolm fiktsionaalset ruumi. Kolm paari (M + N) on samaaegselt laval, ent käituvad nagu oleksid omaette. Omavahelised dialoogid segunevad.

Näidend annab ülevaate viimastest tundidest enne ühe demokraatliku riigi presidendi atentaati. Iga mees näidendis moodustab koos oma naisega osa tegevuskolmnurgast. Ohver, mõrvar ja tapetava presidendi kindel asemik valmistuvad oluliseks miitinguks, kus on plaanis atentaat toime panna.

HINNANG:

Näidendit iseloomustab fragmentaarsusesteetika, süžeed on lugemisel raske jälgida. Tegevus praktiliselt puudub, rõhk on vestlusel, mis ei anna tegelaste kohta kuigipalju informatsiooni.

KATKEND:

NELI

ABEL (*valjusti mõeldes*): Tõde ennekõike. (*Süütab sigareti.*)

MEES: Meie laulatuse eelõhtul pani Max mind proovile. Võis valida mõne teise öö, aga ta ei teinud seda ei enne ega pärast, tahtis seda ööd.

ABEL: Seetõttu andsid valijad mulle võimu. Sest suutsin neile silma vaadata.

NAINE: Ma arvasin, et sa ei suitseta enam.

ABEL: Mulle soovitati seda mitte avalikult teha.

NAINE: Raske on hingata, nii palju taimi.

MEES: Me peaksime panema mingi lillepoti. Selline rämps teeks rõõmsamaks.

NAINE: Nii kõrged laed muserdavad mind.

ABEL: Kas sulle ei meeldi siin elada? See on tõeline loss.

MEES: Juba kümme aastat anna sulle seda rämpsu.

NAINE: Palun ära suitseta siin.

(*Ajab käega suitsu laiali. Abel kustutab sigareti ja vaatab kella.*)

ABEL: Sul on aeg võtta siirupit.

(*Toob pudeli valge vedelikuga.*)

NAINE: Kus on sõjaväelane, kes paraadi ajal sinu kõrval seisis?

ABEL: Ma arvasin, et sind ei huvita paraad. Sa ei tahtnud minuga kaasa tulla.

NAINE: Nägin seda telekast. Kus ta praegu on? See, kes kõnet pidas. (*Abel valab lusika valget vedelikku täis.*) Ta vaatas sind käteldes nii kummaliselt.

ABEL: Sa kujutasid seda endale ette. Räägitakse, et tal on kuul peas. (*Viib lusika Naisele lähemale.*) Noh, tee suu lahti. (*Naine avab suu.*)

KUUS

/.../

MARÍA: Kas sul oli nii kiire? Kas sa ei saanud isegi läbi astuda, et mulle head ööd soovida?

JOSÉ: Ma tahtsin minilennukiga lõpetada.

(*Vaatab aknast välja. Sajab. María ja José vaatavad teineteisele otsa. Vaikus. María toob kindralivormi.*)

MARÍA: On hilja, peaksid juba teel olema. (*José pilk ristub Regine omaga.*) Mis sul juhtus, José? Kas sa ei taha mulle öelda, mis juhtus?

JOSÉ: Rahvas ootab, et räägiksin rohkem kui saan rääkida. Selles mõttes oled sina teistsugune. Mina ei palu neil midagi öelda. Neile ei aita kunagi, kunagi ei ole nende jaoks piisav. Inimeste elu möödub, oodates, et sa ütled midagi. Nad vaatavad su huuli päevade kaupa, kuni ütled midagi. Sinuga on alati teistmoodi olnud. Sinu jaoks piisab, et olen seal. (*Osutab punktile laes.*) Et ma olen seal, püsti. Sulle piisab, et seisan sinu kõrval.

ABEL: Valetad ja kõik, mis sa ütlesid varem, ja kõik, mis sa ütled pärast, kõik need sõnad on mutta trambitud, on üksnes müra. See on midagi, mida soovin meie pojale sisendada. Seda kõike peab üks mees õppima.

JOSÉ: Mõned peavad mind intelligentseks. See on üksnes sellepärast, et ma vaikin. Ma ei mõtle. Ma lihtsalt olen seal, seisan. Nad lõpetavad rääkimise ja nad vaatavad mind, oodates, et ma ütleksin midagi. Selles mõttes oled sina alati teistsugune olnud.

MEES: Sireen on suurim, mis ma kunagi maalinud olen. Osaliselt on see minu ja osaliselt Maxi oma.

ABEL: See, kes valetab, ei saa rahulikult magada. Sest teab, et nad saavad ta kätte.

(*Annoteeris Piret Verte.*)

JUAN MAYORGA „Ööloomad“ (*Animales nocturnos*, 2003)

2N + 2M

TEGELASED:

Pikk Mees ja Lühike Mees

Pikk Naine ja Lühike Naine

Episoodides Unearst ja mõned tema patsiendid.

TEGEVUSAEG: Näidendi tegevus toimub tänapäeval.

KOKKUVÕTE:

Lugu kahest nimetust abielupaarist, kelle nimesid ei nimetata ning kes elavad samas majas, üks teisest korrus kõrgemal. Pikk Mees töötab haiglas öises vahetuses sanitarina, tema naine tõlgib ilukirjandust. Puhkehetkedel loeb Pikk Mees väärtkirjandust. Pealkiri „Ööloomad“ tuleb sellest, et Pikk Mees öösiti töötab, Lühikest Naist omakorda vaevab unetus. Lühike Mees aga meisterdab ronge ja parandab vabal ajal naabrite katkiseid kodumasinaid ning lampe.

Paaride omavahelised suhted piirduvad üksnes trepikojas üksteisele tere ütlemisega, kuni ühel päeval otsustab Lühike Mees kasutada ära uut välismaalaste seadust, et Pikale Mehele kodu lähedal asuvas baaris juurde astuda ja temaga lähemalt tuttavaks saada. Lühike Mees on seda kohtumist juba kuid ette valmistanud. Lühike Mees sunnib Pikka Meest endale seltsi pakkuma, temaga juttu ajama, talle luuletusi lugema, anekdoote rääkima, koos jalutama jne. Kuna Pikal Mehel puuduvad paberid, domineerib Lühike Mees täiesti tema üle. See alluva-domineerija suhe mõjutab ka mõlema mehe abielu.

Mayorgat ajendas seda näidendit kirjutama 2000. aastal Hispaanias vastuvõetud välismaalaste seadus, mis muutis oluliselt kergemaks välismaalaste riigist välja saatmise. Lühike Mees šantažeerib Pikka Meest, sest tal piisab Pikk Mees vaid politseile üles anda ja too saadetakse riigist välja.

Dialogid meenutavad absurditeatrit, näiteks Eugène Ionesco "Kiilaspäist lauljannat". Lugu võõrandumisest, üksildusest ja diskrimineerimisest on võrtsitatud musta huumoriga. Näidendit on lavastatud nii Londonis (Royal Court Theatre'is) kui ka New Yorgis ja Prantsusmaal. Mayorgat on selle näidendi puhul võrreldud Harold Pinteriga.

KATKEND esimesest stseenist:

LÜHIKE MEES: Ärge tõuske püsti, ma palun teid. Ma palun teid, jääge istuma. Aitäh. Kuulge, mul pole midagi välismaalaste vastu. Mitte midagi, ükskõik, kust nad pärit on. Ma ei tea, mis teid siia riiki tõi. Töö? Poliitika? Naine? Ma olen kõigi nende põhjustega nõus. Mis puutub sellesse seadusesse, siis ega mina seda ei kirjutanud. Aga niipea kui ma sellest kuulsin, ma teadsin, et see muudab minu elu. Ma ei tulnud selle peale kohe, ma mõtlesin selle üle tükk aega ja alles täna otsustasin ma oma mõtte teoks teha. Aga ma kordan, mul pole teie vastu mitte midagi. See pole ka midagi isiklikku, ma lihtsalt mõtlesin, et ma pean keskenduma ühele üksikjuhule ja teie juhtu tunnen ma kõige paremini.

[...]

PIKK MEES: Mida te minu käest tahate? Õelge juba üks kord! Raha?

LÜHIKE MEES: Raha?

PIKK MEES: Mida te tahate?

LÜHIKE MEES: Üldsegi mitte paljut.

PIKK MEES: Mida?

LÜHIKE MEES: Ma veel ei teagi. Ausalt, ma veel ei tea, mida. Praegu ma tahan, et minuga koos joote. Täna sellest aitab. Homme, kes teab? Kes teab, mis mul homme pähe tuleb. Aga võite kindel olla, et ma ei palu teilt kunagi midagi häbiväärset. Ja loomulikult mitte seksi. Teil on minuga vedanud. Ma ei sunni teid enda heaks töötama ega mingit kuritegu toime panema ega enesetappu sooritama. Ühel päeval palun ma teil natuke juttu ajada, teisel päeval minuga koos jalutama tulla. Luuletust lugeda, nalja teha... Ei midagi alandavat. Ei midagi inetut, ei midagi alandavat. Vahel ma palun teilt midagi ebamugavat või ebameeldivat, aga mitte kavatsusega teid solvata, vaid selleks, et teie valmisolekut kontrollida. See ongi minu jaoks

tähtis: olla kindel selles, et te olete alati valmis. Ma lasen teil mõni päev ennast ära unustada, aga ma tulen alati tagasi. Siis ma palun teil mõnda palvet lugeda või mõnda oma rahvalaulu laulda, mitte selleks, et teid tülitada, vaid et teile meelde tuletada, millises suhtes me oleme. Mitte kunagi selleks, et teid alandada. Teisest küljest, võib-olla saate te kunagi paberid. Aga seniks läheb elu edasi. Homme saame me jälle tavapärasel kellaajal trepikojas kokku ja ütleme teineteisele tere hommikust. Ma tahan, et te platsis olete, ärge püüdke põgeneda, ma jälgin teid. Ja ärge kunagi üritage midagi minu vastu ette võtta, mul on selleks puhuks kõik valmis, ma ei jäta midagi kahe silma vahele. Ma ei palu teilt midagi alandavat, küll te ise näete. Hakkame kohe praegu pihta. Joome koos selle pudeli tühjaks. Lubage mul toost tõsta. Teie terviseks. Teie elu terviseks siin vanal maal.

(Annoteeris Margus Alver.)
